

KARADENİZ 2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONGRE TAKVİMİ

Özetlerin gönderileceği son tarih: 13 Ağustos 2019
Tam metinlerin gönderileceği son tarih: 23 Ağustos 2019
Kongre kitabı yayın tarihi: 16 Eylül 2019

Ayrıntılı Bilgi İçin: www.karadenizkongresi.org

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ TAM METİN KİTABI

EDİTÖRLER:

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY

KHORRAM MANAFİDİZAJİ

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ TAM METİN KİTABI

KARADENİZ ZİRVESİ 2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

23- 25 AĞUSTOS 2019
RİZE

EDİTÖRLER:

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY
KHORRAM MANAFİDİZAJI

UBAK YAYINEVİ®

(TC. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINEVİ RUHSAT NUMARASI : 2018/42945)
TÜRKİYE

anadolukongresi@gmail.com

www.ubak.org.tr

<https://www.anadolukongre.org/>

*Bu kitabın tüm hakları UBAK Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerinden sorumludurlar.*

UBAK Publications – 2019 ©

Yayın Tarihi : 17.09.2019

ISBN: 978-605-80597-6-4

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

KARADENİZ ZİRVESİ
2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

23-25 AĞUSTOS 2019
RİZE

DÜZENLEYEN KURUMLAR

UBAK Uluslararası Bilimler Akademisi
Derneği

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Kongre Başkanı: Prof. Dr. İskender Askeroğlu
Düzenleme Kurulu Başkanı: Dr. Gültekin Gürçay
Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Nadire Kantarcıoğlu
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Euroasia Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Ubak Uluslararası Bilimler Akademisi Yayınevi Editörlüğü
Genel Koordinatör: Amaneh Manafidizaji

YABANCI KONUŞMACILAR

М.Ә. Смагулов (Kazakistan Zhetysu State University)- Kazakistan
Турсунжон Каримова, Равшан Усанов (Hujand Davlat Üniversitesi)- Tacikistan
Еремеев Александр (Rusya Tomsk Devlet Üniversitesi)- Rusya
M.Sc.Salar Salem (Lecturer At University Of Duhok)-Irak
Amaneh Manafidizaji (Tebriz İslam Sanatlari Üniversitesi) - İran
Khorram Manafidizaji (Tebriz İslam Sanatlari Üniversitesi) – İran
Хатира Новруз Гызы Халафли (Азербайджанский Медицинский Университет) Azerbaycan
Гюнель Малик Гызы Гасымова (Азербайджанский Медицинский Университет) Azerbaycan
Prof. Dr. Hacer Huseynova (Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi) Azerbaycan
Felsefe Doktoru Hasanağa Ramazanlı (T.F.dok Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi) Azerbaycan
Prof. Dr. Yunir Abdrahimov (Ufa State Petroleum Technological University) Rusya

KONGRE DİLLERİ

TÜRKÇE (Tüm Lehçeleri) - İNGİLİZCE - RUSÇA - FARŞÇA - ÇİNCE - ARAPÇA

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Yunir Abdrahimov

Ufa State Petroleum Technological
University

Dr. Baurcan BOTAKARAEV

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Lale Sariye AKAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa BAYRAM

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Prof. Dr. Burcu Semir AKEL

Kültür Üniversitesi

Prof. Dr. Ömer DALMAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Nürettin AKÇAKALE

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Nermin DEMİRKOL

Kocaeli Üniversitesi

Dr. Yelderem AKHOUNDNEJAD

Şırnak Üniversitesi

Doç. Dr. Yusuf DOĞAN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Fatih BAL

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Doç. Dr. Sibel DUMAN

Bingöl Üniversitesi

Prof. Dr. Esin BASIM

Akdeniz Üniversitesi

Dr. Öğretim Görevlisi Filiz

ERYILMAZ

Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin BASIM

Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ

Uludağ Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif Fakher

Ürdün Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Abbas Ghaffari

Tebriz Üniversitesi

Prof. Dr. Ariz Avaz GOZALOV

Moskova Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA

Bakü Avrasya Üniversitesi

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA

Özbekistan Bilimler Akademisi

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR

Fenerbahçe Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet KAYA

Dicle Üniversitesi

Doç. Bülent KURTİŞOĞLU

İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr. Mahmut MODANLI

Harran Üniversitesi

Dr. Gültekin GÜRÇAY

Doç. Dr. Yaprak I. OZDEMIR

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ

Munzur Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel SİLİCİ

Erciyes Üniversitesi

Dr. Mustafa TAŞCANOV

Harran Üniversitesi

Dr. Abdalnaim TEMUR

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Dr. Yıldırım İsmail TOSUN

Şırnak Üniversitesi

Dr. Mehmet Settar ÜNAL

Şırnak Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ

Urumiye Üniversitesi

Doç. Dr. Binnur MERİÇLİ YAPICI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

İÇİNDEKİLER
KONGRE KÜNYESİ
BİLİM VE DANIŞMA KURULU
KONGRE PROGRAMI
İÇİNDEKİLER
SÖZLÜ SUNULMUŞ BİLDİRİ ÖZET METİNLERİ
Ulvi SANDALCI
OBEZİTE İLE MÜCADELEDE MALİ CEZALAR: JAPONYA ÖRNEĞİ

1

İnci SANDALCI
OBEZİTE VERGİSİNİN ETKİNLİĞİNE İLİŞKİN ÜLKELER ÖZELİNDE BİR İNCELEME

14

Püstehanım BALAYEVA
*EĞİTİM KURUMLARINA PEDAGOJİK KADROLARIN İŞE ALIMI YÖNLERİ
MEKANİZMALARININ İYİLEŞTİRİLMESİ*

31

Fahreddin YUSİFOV
*EDEBİYAT ÖĞRETMENİ HAZIRLIĞINDA GENEL YETERLİLİKLERDEN
YARARLANMA İMKANLARI*

37

Kemale GULİYEVA
ÖĞRETMENİN PEDAGOJİK YETENEKLERİ

43

Fatma KIRAN & Mustafa ŞAHİN
*ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER ARAŞTIRMA ÖZ-YETERLİLİKLERİNİN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

48

Melike ÇAKAN UZUNKAVAK & Gülnihal GÜL
*2017/2018 VE 2018/2019 YILLARI 9.SINIF MÜZİK DERSİ MÜFREDAT
PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI*

59

Yasemin BAKİ
*TÜRKÇE DERSİ ORTAOKUL KİTAPLARINDAKİ ZEKÂ OYUNLARINA İLİŞKİN BİR
DEĞERLENDİRME*

66

Şefa MURADOVA
KUR'AN AYETLERİNİN İMADEDDİN NESİMİ ŞİİRLERİNE YANSIMASI

82

Yegane KAHRAMANOVA
"KİTAB-I DEDE GORGUD" GERÇEKLERİ İLE İLGİLİ YENİ OLGULAR

87

Günel ORUCOVA
*DOĞU ANADOLU İLK ANADİLLİ EDEBİYATIMIZIN KAYNAĞI OLARAK VEYA YUNUS
EMRE VE HATAİ'NİN ORTAK ŞİR DİLİ*

92

Gülçöhre ALIYEVA
*E. DEMİRÇİZADE "KİTAB-I - DEDE KORKUT" DESTANLARININ DİLİ" ÇALIŞMALARI
ÜZERİNE*

99

Sevinc RƏSULOVA
*AZƏRBAYCAN MAARİFÇİ-REALİST UŞAQ POEZİYASINDA VƏTƏNPƏRVƏRLİK
MOTİVLƏRİ*

104

Gönül ABDULLAYEVA
KÜRESELLEŞME DÖNEMİNDE AZERBAYCAN DİLİNDE KULLANILAN NEOLOGİZMLER

113

Gönül SAMEDOVA
*AZERBAYCAN DİLİNİN KUZEY AĞIZLARINDA İŞLENEN ÜNSÜZLER VE ONLARDA
KIPÇAK DİL BELİRTİLERİNİN ÖZELLİKLERİ*

121

Melahat BABAYEVA
CEYHUN HACİBEYLİ VE FOLKLOR

129

Arzu KERİMOVA
DİSKÖR NEDİR?

135

Betül KAVUT	139
<i>MUSTAFA KUTLU'NUN ESERLERİNDE EĞİTİM</i>	
Belgin PARLAKYILDIZ & Semih UÇAR	153
<i>ÇOCUK GELİŞİMİ ÖN LİSANS PROGRAMINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEMİNDE KAYNAŞTIRMAYA YÖNELİK TUTUMLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ</i>	
Özlem İnci PARLAK & Sevgi ATLIHAN	165
<i>9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÜÇGENLERDEKİ TEMEL KAVRAMLARA İLİŞKİN KAVRAM YANILGILARININ İNCELENMESİ</i>	
Feray KILIÇ	172
<i>ÖMER SEYFETTİN'İN ROMANINDA VE HİKAYELERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ</i>	
Şefika TOPALAK & Tarkan YAZICI	179
<i>İLKOKUL MÜZİK DERS KİTAPLARINDA YER ALAN BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR TEMALİ ŞARKILAR ÜZERİNE BİR İNCELEME (MEB YAYINLARI ÖRNEĞİ)</i>	
Şefika TOPALAK & Tarkan YAZICI	188
<i>MARMARA BÖLGESİ TÜRKÜLERİNDE KADIN AĞIZLI SÖYLEMLER</i>	
Asiye SIRTAKAYA & Şebnem ERTAŞ	199
<i>İNFORMAL EĞİTİM ALANI OLARAK BİLİM MERKEZLERİNİN İÇ MEKAN KURGUSU</i>	
Asiye SIRTAKAYA & Şebnem ERTAŞ	217
<i>KONYA BİLİM MERKEZİ "BİLİMİN SULTANLARI" SERGİLEME BİRİMLERİNİN İNCELENMESİ</i>	
Ali ALGÜL	231
<i>POPÜLER ROMAN VE CUMHURİYET EDEBİYATINDA POPÜLER ROMAN YAZARLARI</i>	
Fatih DEMİR	245
<i>NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN "O VE BEN" İLE LEV NİKOLAYEVİÇ TOLSTOY'UN "İTİRAFLARIM" ADLI HATIRATLARINDA KARŞILAŞTIRMALI "DİN ALGISI VE ANLAM ARAYIŞLARI"</i>	
Fatih DEMİR	251
<i>ORHAN ASENA'NIN "TOHUM VE TOPRAK" PİYESİNİN ŞAHİS KADROSU ÜZERİNE BİR İNCELEME</i>	
Sevgi DAL	257
<i>KİTÂB-I ATALAR'DA YER ALAN "AT" KONULU ATASÖZLERİ</i>	
Mustafa KUNDAKCI	267
<i>KIRGIZLARDA 'KEREZ' (VASİYET) IRLARI SÖYLEME GELENEĞİ VE ARSTANBEK'İN 'KEREZ' ŞİİRİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME</i>	
Elif Şebnem DEMİRCİ	275
<i>TRABZON YÖRESİ EL SANATLARINDAN BİR DOKUMA TÜRÜ 'DIRMAÇ'</i>	
Nazmiye AYDIN	283
<i>TRABZON'DA KENDİR YETİŞTİRİCİLİĞİ VE SEÇKİN ERDEMLİ SANDIĞINDAKİ KETAN DOKUMALAR</i>	
Nazmiye AYDIN	303
<i>KIZILAĞAÇ KABUĞUNUN BOYARMADDE KAYNAĞI OLARAK KULLANILDIĞI EKOLOJİK TASARIM GİYSİ</i>	
ESRA ÇAM	314
<i>SOSYAL MEDYA VE KÜLTÜREL KİMLİK İLİŞKİSİ ÖRNEĞİ: "BİZİM TEMEL VE UŞAKLAR"</i>	
Esra ÖZKAN PİR	326
<i>PAZARLAMADA REKABET STRATEJİLERİ VE YÖNLENDİREN GÜÇLER</i>	
Esra ÖZKAN PİR	334
<i>SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN ETİK PAZARLAMANIN ÖNEMİ</i>	
Fatih Mehmet FETTAHLIOĞLU & Umut ÇAKMAK	343

<i>YENİ EKONOMİ VE GİRİŞİMCİLİK: GİRİŞİM SERMAYESİ HİZMETLERİ VE GİRİŞİMCİLERİN FİNANSMAN SORUNU</i>	
Ferdi AKBAŞ & Cemal SEVİNDİ & Şule DEMİR	364
<i>MANİSA İLİNDE ARICILIK</i>	
Ferdi AKBAŞ & Cemal SEVİNDİ & Şule DEMİR	375
<i>GÖRDES İLÇESİ'NDE TARIMSAL FAALİYETLER</i>	
M. Hanefi CALP & Ahmet DOĞAN	387
<i>İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM</i>	
Ahmet DOĞAN & M. Hanefi CALP	401
<i>BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN BİLİŞİM SEKTÖRÜ ŞİRKETLERİNİN PERFORMANS ÖLÇÜMÜ</i>	
Ceyda YERDELEN KAYGIN	414
<i>BORSA İSTANBUL ULUSAL TÜM ENDEKSİNDE İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN RİSKLERİNİN VE GETİRLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI</i>	
Yusuf YALÇIN İLERİ	426
<i>ACCESSING ENTERPRISE INFORMATION RESOURCES IN ORGANIZATIONS</i>	
Tuncer YILMAZ	430
<i>ULUSAL TÜM ENDEKSTE YER ALAN BÜYÜK VE KÜÇÜK ŞİRKETLERİN FİNANSAL DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI</i>	
Tuncer YILMAZ & Savaş DURMUŞ	442
<i>2008 KRİZİNİN FİNANSAL YATIRIM ARAÇLARININ GETİRİ ORANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ</i>	
Bilal GEREKAN & Mehmet USTA	455
<i>BAYİLİK İŞLEMLERİNİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GÖRE MUHAŞEBELEŞTİRİLMESİ: İÇECEK SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ</i>	
Resul YAVUZ	469
<i>20 EKİM 1921 TARİHLİ ANKARA ANTLAŞMASI'NIN MÜTTEFİKLER (İNGİLİZ VE FRANSTZ HÜKÜMETLERİ) ARASINDA SEBEP OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR</i>	
İhsan POLAT & Ali Şükrü ÇETİNKAYA	484
<i>AİLE İŞLETMELERİNDE ÇATIŞMA YÖNETİMİ STRATEJİLERİNİN ORTAKLIĞIN GELECEĞİNE ETKİSİ</i>	
İhsan POLAT & Aykut BEDÜK	491
<i>ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE TEKNO-KENTLERDEKİ İŞ KULUÇKALARININ (INCUBATOR) ETKİSİ VE START-UP'LARA YANSIMASI</i>	
Eyüp KURT	495
<i>SİYERİN EŞSİZ KAYNAĞI KUR'AN</i>	
Eyüp KURT	503
<i>KUR'ANIN SİYERE KAYNAKLIĞI ÜZERİNE</i>	
Nazile ABDULLAZADE	511
<i>AZERBAYCAN HALKININ ULUSAL LİDERİ HAYDAR ALİYEV'İN MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE HİZMETLERİ HAKKINDA DÜŞÜNCELERİ</i>	
Lokman CERRAH & Seda CAN & Yonca GÜLMEZ	515
<i>DOĞU KARADENİZ'DE ÇALIŞAN KADININ SOSYO EKONOMİK DURUMU</i>	
Sanem Küçükkömürler	525
<i>TÜRKİYE'DE BELİRSİZLİK ALGISI</i>	
Faruk KARACA	528
<i>KUR'AN'DA TEFEKKÜRE ENGEL DURUMLAR</i>	
Hikmet AKYOL & Kübra KARAKUŞ & Harun CAN & Melahat BATU AĞIRKAYA	533
<i>TÜRKİYE'DE ENDÜSTRİYEL GELİŞİM, İŞSİZLİK VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ İLİŞKİSİ</i>	
Hikmet AKYOL & Zeliha TEKİN & Fevziye GÜRLAŞ & Kübra KARAKUŞ	542
<i>TÜRKİYE'DE GÖÇ VE TURİZM İLİŞKİSİNİN HETEROJENLİĞİNİN İNCELENMESİ</i>	

Tülay İLHAN NAS & Fevziye GURLAŞ	
<i>SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA PERMAKÜLTÜR DİSİPLİNİN UYGULANDIĞI EKOLOJİK KÖY VE ÇİFTLİKLERİNE YÖNELİK BİR PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ: PASTORAL VADİ ÖRNEĞİ</i>	549
Melike KURTARAN ÇELİK & Ahmet KURTARAN & Fegan MUTLU	
<i>FİNANSAL OKURYAZARLIK: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI</i>	561
Melike KURTARAN ÇELİK & Ahmet KURTARAN & Fegan MUTLU	
<i>TURİZM SEKTÖRÜNDE ÜRÜN GELİŞTİRME: SAVAT İŞÇİLİĞİ</i>	573
Fatma YILMAZ	
<i>ÖRGÜTSEL ÇEKİCİLİK: GENEL ÇERÇEVE VE KRİTİK ETKİLERİ</i>	582
Fatma YILMAZ	
<i>KARİYER ÇAPALARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ</i>	589
Ayşe BİLGİNER KUCUR	
<i>GÖSTERİ TOPLUMU VE ANNELİĞİN SEYİRLEŞMESİ: INSTAGRAM'DA FENOMEN ANNELER</i>	606
Sibel AK & Bahar YALIN	
<i>TOPLUMSAL İLETİŞİM VE TABULAR: NATIONAL GEOGRAPHIC KANALI "TABOO" PROGRAMI İNCELEMESİ</i>	616
Bahar YALIN & Sibel AK	
<i>TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA 8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ REKLAM İNCELEMELERİ</i>	627
Alparslan OKUMUŞ & Mustafa ŞAHİN	
<i>BOŞANMIŞ KADINLARIN KADINA YÖNELİK ŞİDDETE BAKIŞININ İNCELENMESİ</i>	639
Sevda DEMİR	
<i>ALGILANAN YÖNETİCİ DESTEĞİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÜZERİNE ETKİSİ: ÇALIŞANLAR ÜZERİNE BİR UYGULAMA</i>	652
Mahmizer MEHTİBEYOVA	
<i>HACI ZEYNEL ABIDİN MARAĞAYI'NIN "İBRAHİM BEYİN SEYAHATNAMESİ" ESERİ ÜZERİNE</i>	664
Şahaliyeva Matanat Kurban	
<i>TEBRİZLİ FİLOZOF ŞAİR MEHEMMED HİDECİNİN KELMEYE DOĞAL BAKIŞI</i>	669
Göyərçin MUSTAFAYEVA	
<i>AZERBEYCAN ŞİİRİNDE İSTİKLAL FIKRI</i>	674
Aytən HEYBƏTOVA	
<i>PAŞA QƏLBİNUR YARADICILIĞINDA TANRI SEVGİSİ</i>	680
Günel MEMMEDOVA	
<i>EĞİTİMDE KELEBEK ETKİSİ</i>	683
Hacer HÜSEYNOVA	
<i>AZERBAYCAN VE TÜRK DİLLERİNDE BAZI KELİMELERİN KARŞILAŞTIRILMASI</i>	688
Terane NAĞIYEVA	
<i>AZERBAYCAN VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE BASİT CÜMLEYİ GENİŞLETEN ARAÇLAR</i>	692
Elvan CAFAROV	
<i>BATI AZERBAYCAN VE DOĞU ANADOLU AĞIZLARINDA SES EVEZLENMELERİ</i>	698
Fatma YILDIRMIŞ	
<i>TRABZON YÖRESİ EL SANATLARINDA MESLEK FOLKLORU</i>	708
Fatma YILDIRMIŞ	
<i>"BOŞ BEŞİK" VE "KUMA" FİLMLERİNDE ÇOCUKSUZLUK TEMİ</i>	719
İhsan Cemil DEMİR & Neslihan KARAKUŞ BÜYÜKBEN	726

<i>"6728 SAYILI KANUNLA GELEN BİR DEĞİŞİKLİK: MUHTASAR VE PRİM HİZMET BEYANNAMESİ</i>	
İhsan Cemil DEMİR & Senem KOÇ	
<i>PLASTİK POŞET KULLANIMINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER; AB VE TÜRKİYE UYGULAMALARI</i>	734
Halit Ziya PAKİŞ	
<i>ORTAOKUL 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÖZ-DÜZENLEME BECERİLERİ, ÖZ-YETERLİK ALGILARI VE OKUL BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER ÖRÜNTÜSÜ</i>	741
Reşid Vekil CABBAROV & Müşviq Hüseyin MUSTAFAYEV	
<i>TEKNİK VE SOSYAL FAKÜLTELERİN ÖĞRENCİLERİNDE KENDİNİ GELİŞTİRME YÖNLERİ</i>	753

SIYERİN EŞSİZ KAYNAĞI KUR'AN

Dr. Öğrt. Üyesi Eyüp KURT
Afyon Kocatepe Üniversitesi

I. Siyer'in Kelime ve Terim Anlamı

Siyer sözlükte “davranış, hal, hayat tarzı, gidişat, bir kimsenin ahlaki, hayat hikâyesi, tedbir, tabiat, seyahat etmek, idare” gibi anlamlara gelen “siret” kelimesinin çoğuludur. Terim olarak siyer ise, “Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (SAV) 63 yıllık hayatını ve peygamberlik mücadelesini bütün yönleriyle ele alan ilim dalı ve bu alanda yazılan eserler”e denir¹.

II. Siyeri Niçin Öğreniyoruz?

Bir Müslüman için Allah'ı sevmenin ve bağışlanmanın ön koşulu Hz. Peygamber'i sevmekten geçmektedir. Nitekim Âli İmran Suresi'nin 31.ayetinde "(Resulüm!) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın, Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir" buyrulmaktadır. Aynı surenin hemen akabindeki ayetinde ise "De ki: Allah'a ve Resulü'ne itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez" buyrulmaktadır.

Hz. Peygamber, Yüce Allah'ın âlemlere rahmet ve bütün insanlık için bir nimet olarak gönderdiği ilahi nizamı, bir insan olarak bizzat uygulayan ilk insan olmasından dolayı O'nun hayatını inceleyen siyer vazgeçilemez öneme sahiptir. Çünkü Yüce Yaratıcı "Andolsun ki, Resulullah, sizin için Allah'a ve ahret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir"² buyruğuyla O'nu bütün Müslümanlara numune-i imtisal olarak takdim etmiştir.

Tarihi Süreç İçinde Siyer Yazıcılığı

"Siyer Yazıcılığı" terimini ana hatlarıyla "Hz. Peygamber (SAV)'in hayatını ilgili kaynaklardan faydalanarak belli kriterler çerçevesinde kaleme alma ameliyesi"³ olarak tarif etmek uygundur. Tarihi süreç içinde "Siyer Yazıcılığı" konusuna gelince; bu konudaki gelişme trendini bir kaç noktada toplamak mümkündür: Bunlar; risaleler, telif eserler, şerhler tarih tenkidi anlayışının etkisiyle ortaya çıkan eleştirme dönemleridir.

III. Bir Siyer Kaynağı Olarak Kur'an-ı Kerim

Kur'an-ı Kerim, metninin yapısından ve muhtevasından kaynaklanan bazı problemlere⁴ rağmen, Hz. Peygamber döneminden günümüze ulaşan, en sağlam metin olması nedeniyle, İslâm tarihinin ilk dönemi için en güvenilir kaynak özelliği taşımaktadır. Kur'an dışında kalan kaynaklar, bazı sahabiler tarafından risale şeklinde kaleme alınmışlarsa da genel olarak uzun bir süre sözlü olarak nakledildikten sonra yazılmışlardır. Kaynaklarımızda Câhiliye dönemi

¹ Mustafa Fayda, "Siyer ve Meğazî," *DİA* 37 (2009): 324–26. 324.,

² Ahzap 33/21.

³ Mehmet Özdemir, "Siyer Yazıcılığı Üzerine," *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 4, no. 3 (June 1, 2007): 129–62, 129.

⁴Kur'an'ın bir tarih kitabı olmaması ve maksadına göre bir dil kullanması gibi özellikleri kastedilmektedir.

hakkında önemli metinler mevcuttur; ancak bunları Kur’ân’ı dışarıda tutarak okuduğumuzda Arap tarihini doğru bir şekilde tasvir etmek zordur. Öte yandan Araplar hakkındaki bilgilerin kurgulanışında Kur’ân metninin bir araç olarak kullanıldığını da unutmamak gerekir. Çünkü bazı ayetler için nüzûl sebeplerinin gösterilmesine ihtiyaç duyulmasının ya da Kur’an’daki kimi tasvirlerin genelleştirilmesinin Câhiliye’nin anlaşılmasına olumsuz etkileri olmuştur⁵.

Kur’an-ı Kerim Allah tarafından gönderilmiş İslam Dini’nin kutsal kitabıdır. Muhatap kitlesi bütün insanlık olup insanlara buldukları durumun avantaj veya dezavantajlarını anlatarak, olması gereken istikameti kazandırmayı hedefler. Bir tarih kitabı olmadığından tarihi malzemeyi, hedef kitleye vermek istediği mesajın bir aracı olarak kullanır. Sözelimi Hz. Ayşe’ye atılan iftira ile ilgili olarak hadisenin zamanı, sebebi, sonucu ve yeri gibi tarihi malzemede aranan nitelikler üzerinde hiç durmadan hatta kendisine iftira atılan mü’minlerin annesinden hiç söz etmeden bahseder. Çünkü ilahi hitap öncelikle ilk muhatap kitleye daha sonra da gelecek nesillere. Hatta ayette “*şer gibi gözüken hayır*”⁶ şeklinde bir ifade de söz konusudur. İlk muhatap kitle için hadisenin yeniden anlatılması lüzumsuz tekrar olacağından, sonraki nesiller için de olayın ayrıntıları değil de bu vesileyle verilecek mesaj önemli olduğundan, ayetler vakıaların ayrıntıları üzerinde durmaz.

Elimizdeki Kur’ân metninin tanziminde nüzûl sırasının gözetilmemesi, onu kaynak olarak kullananların karşılaştığı önemli problemlerden biridir; Kur’ân’dan tarihin zâhiri seyri hakkında hemen hiçbir şey öğrenilemez.” Hz.Muhammed’in adı bile sadece beş yerde, Hz.İbrâhim’in adı ise 69 defa geçmektedir. O halde Kur’ân’ı tarih kaynağı olarak kullanırken kendi özel yapısını göz ardı etmemek gerekir. Onu nüzûl sırasına göre okumak, bazı tespitlerde bulunmamıza imkân verebilir. Aksi takdirde gelişmeleri izleyebilmek ve olguyla vahiy arasında bağlantı kurmak daha da zorlaşır⁷.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Kur’ân, nüzûl dönemi Arap tarihini inceleyen bir araştırmacı için ihmâl edilmemesi gereken bir kaynaktır; ancak Kur’ân’ı tarih kaynağı olarak kullanırken vahyin bağlamını ve nüzûl ortamını dikkate almamız gerekir. Onu diğer kaynaklarla birlikte, fakat Kur’ân’ı merkeze alan bir yöntemle okuduğumuzda bazı önemli tespitlerde bulunmamız mümkündür.

IV. Siyer’in Eşsiz Kaynağı Kur’an-ı Kerim

Allah Resulü (SAV)’in hayatıyla ilgili her türlü veri Siyer ilminin kaynağıdır. Bunlardan en muteber olanı Kur’an-ı Kerim’dir. En muteber olmasının nedeni ilahi kelam olma özelliğinin yanı sıra ilk elden yazıya geçirilmesidir. Aynı zamanda kaleme alındığından bu yana hiç değişikliğe uğramadan zamanımıza kadar gelmiş olmasıdır. Bunun kanıtı ise bir taraftan Allah tarafından koruma altına alınmış olması⁸ ve tevatüren⁹ bize kadar ulaşmış olmasıdır.

Bütün bu özelliklerin yanında Kur’an-ı Kerim’i “Eşsiz Kaynak” mertebesine çıkararak nokta, siyer konularıyla ilgili başka hiçbir kaynaktan asla bulma imkânına sahip olamayacağımız verilere sahip olmasıdır. Bu kaynağı “Eşsiz” mertebesine çıkararak niteliği ise onun ilahi

⁵ Adnan Demircan, *Siyer* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2016), 56.

⁶ Nur 24/9.

⁷ Demircan, *Siyer*, 56.

⁸ Hicr 15/9.

⁹ Hamidullah, *Kur’an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tefsirler Bibliyografyası*, 53; Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 31; Watt, *Modern Dünyada İslam Vahiyi*, 42; Keskiöglü, *Son İlahi Kitap Kur’an-ı Kerim*, 9.

oluşudur. Çünkü hiçbir vak'anüvis hadiselerin kahramanlarının iç dünyalarında olup bitenleri deşifre etme imkânına sahip değildir.

A. Cahiliye Dönemi

İslami dönemde ortaya çıkmış bir terim olan cahiliye, gerek Kur'an-ı Kerim' de gerekse hadislerde Arapların İslam'dan önceki inanç, tutum ve davranışlarını İslami süreçtekinden ayırt etmek için kullanılmıştır. Bu sebeple genellikle Arapların İslam'dan önceki dönemine "Cahiliye" veya "Cahiliye çağı"¹⁰ denilir. Cahiliye dönemi İslami dönemde yerilmiş ve zaman zaman eski adetlerini tekrarlayanlar kınanmış ve "üzerinde cahilî özellik taşımakla" tavsif edilmiştir.

İşte cahiliye özelliği olarak yerilen ve yasaklanan adetlerden biri de "kız çocuklarını diri diri toprağa gömme" alışkanlığıdır. Bu adet Kuzey Araplarından sadece Temim gibi bazı kabileler tarafından çok yaygın olmamakla beraber yaşatılan adetlerden biridir. Ancak âdetin kendisi ve uygulanış şeklinin vahşice ve gaddarca oluşundan dolayı olsa gerek, son derece yaygın cahili âdeti olarak zihinlerdeki yerini almıştır¹¹.

Bu ayeti "Eşsiz Kaynak Kur'an" başlığı altında bizim zikretmemizin nedeni, konuyla ilgili ayetlerde kız çocuğu dünyaya gelen bir ebeveynin iç dünyasında kopan fırtınaların söz konusu edilmesidir.

Konuyla ilgili en ayrıntılı bilgi Nahl Suresi 58 ve 59. ayetlerde yer almaktadır. Onlardan birine bir kız müjdelendiğinde, öfkelenerek yüzü mosmor kesilir. Verilen müjdenin (kendisine göre) kötülüğünden dolayı halktan gizlenir. Böyle bir alçaltıcı duruma rağmen onu yanında mı tutsun yoksa toprağa mı gömsün! Görün işte, ne kötü yargıda bulunuyorlar! Nahl : 58-59. (Diğer ayetler: İsra, 31; Tekvir, 8-9; En'am 137-140-151; Mumteherine 12; Zuhuf 17)

Risaletin Mekke Dönemi

Hz. Peygamber (SAV)'in 610'da başlayan risalet görevi, Medine'ye hicret ettiği 622 yılına kadar Mekke şehrinde devam eder. Bu süreçte üç yıl gizli olarak tebliğ vazifesini yerine getirir. Bundan sonra başladığı açıktan tebliğ sürecinde Mekkeli müşrikler, kendilerinin çağrıldığı İslam'ı benimseme talebine değişik şekillerde tepki gösterirler. Onların bir türlü inanmak istemeyişleri, Allah Resulü (SAV)'nü dayanılmaz sıkıntılara maruz bırakır. Konuyla ilgili bir durum tespiti veya teselli kabilinden çok sayıda ayet nazil olur¹². Bunlar Kehf 6; Hicr 97-99; Yasin 76; Yunus 65; Neml 70; Fatır 8; Şuara 1-6 vs ayetlerdir.

Hz. Peygamber (SAV), vahyin ilk muhataplarından olan Kureyş liderleriyle de muhatap olduğundan, Allah Resulü'nün siretinin önemli bir bölümünü de sözünü ettiğimiz kabile reisleriyle olan mücadelesi oluşturur. Bunlar Hz. Peygamber (SAV)'e değişik sebeplerle ve çeşitli şekillerde muhalefet etmişlerdir. Ona karşı sergiledikleri bu muhalif tutum muhtelif biçimde tezahür ederken, onların iç dünyalarında veya kendi aralarında yaptıkları gizli işbirliklerini vahiy deşifre etmiştir¹³.

¹⁰ Mustafa Fayda, "Cahiliyye," *DİA* 7 (1954): 17–19, 19.

¹¹ Fayda, age.

¹² Adem Apak, *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi Hz. Muhammed (SAV) Dönemi* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2011), 8.

¹³ İzzet Derveze, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, II. Baskı (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012) I/565.

Bazı ayetlerde Kureyş liderlerinin her hangi bir ayet tebliğ edildiğinde iç dünyalarında yaşadıkları ruh hallerinden veya simalarına yansıyan kötü durumdan söz edilir. Hac Suresi'nin 72. ayetinde "*Kendilerine âyetlerimiz açık açık okunduğunda, inkârcıların yüzlerindeki hoşnutsuzluğu hemen fark edersin. Kendilerine âyetlerimizi okuyanlara neredeyse saldıracaklar. Onlara de ki: "Şimdi size bundan daha vahim olanı haber vereyim mi? Cehennem! Allah onu inkâr edenler için belirledi. Ne kötü bir sondur o!"*" denilir. Burada yapılan analizin normal bir tarih kaynağında bulunması ve bu verinin yanlışlığının söz konusu olmaması düşünülemez.

Mekkeli müşrik liderler risaletin başından beri Hz. Peygamber'e ve diğer Müslümanlara eziyet ediyorlardı. Allah Resulü (SAV) hamisi durumundaki Haşimoğulları reisi amcası Ebu Talib'i ve eşi Hz. Hatice'yi kaybettikten sonra kabile himayesini kaybettiğinden dolayı Kureyş müşriklerinin eziyetlerine doğrudan maruz kalır¹⁴. Bunun üzerine Hz. Peygamberin artık Mekke dışında bir melce arayışına çıktığına¹⁵ şahit oluyoruz. Başarısız Taif yolculuğundan sonra arayışını devam ettiren Allah Resulü (SAV)'nün Medine'ye hicret için gerekli ön hazırlıkları yaptığını görüyoruz. Bunun üzerine Müslümanlar birer ikişer Medine'ye göç ederlerken Allah Resulü Hz. Ebu Bekir'in göç izin talebine olumlu cevap vermez. O günlerde nazil olan bir ayet¹⁶ Daru'n-Nedve'de müşrik liderler tarafından, göç karşısında Allah resulünün durumunun müzakere edildiğini göstermektedir. Durumdan böylece haberdar olan Hz. Peygamber (SAV), Hz. Ebu Bekir'i kendisine yol arkadaşı olarak belirler ve gerekli hazırlığı yapmasını talep eder.

Hz. Peygamber (SAV) hicret arkadaşı Hz. Ebu Bekir ile birlikte önceki satırlarda sözünü ettiğimiz tuzakların tamamını boşa çıkararak sağ salim Mekke'den çıkmayı başarır. Ancak her zaman sergilediği üzere tedbiri elden bırakmamış ve uygulamaya koyduğu iz kaybettirme taktiği gereği şehrin güneyinde yer alan Sevr Mağarası'na çekilmiştir. Burada üç gün saklandıktan sonra kuzey istikametine doğru yola çıkarlar ve yaklaşık bir haftalık bir yolculuktan sonra Medine'ye ulaşırlar¹⁷.

Mağarada kaldıkları üç günlük süre içinde onları arayan izcilerin mağara girişine kadar yaklaşıp ayak seslerini işittikleri esnada son derece tedirgin olan Hz. Ebu Bekir, durumunu endişeli bir şekilde dillendirir, bunun üzerine Hz. Peygamber'in onu teskin kabilinden söylediği sözleri de içine alan ayet¹⁸ Medine döneminin sonuna doğru nazil olur. Biz bu ayet sayesinde, mağarada geçen üç günlük beklemeyle ilgili çok ama çok az bilgi sahibi olabilmekteyiz.

B. Risaletin Medine Dönemi

1. Peygamberimizin Özel Hayatı

a. İfk Hadisesi

Hz. Peygamber Benû Mustalik (Müreysi) Gazvesi'ne giderken âdeti olduğu üzere eşi Hz. Ayşe'yi de götürür. Fakat O, sefer dönüşünde ihtiyaç giderdiği esnada düşürdüğü gerdanlığını daha sonra aramak için gittiğinden geride kalır. Ordunun artçısı olarak görevli olan Safvan b.

¹⁴ İbn Hişam, *Siretü İbn Hişam* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992)I, 280; İbn Sa'd, *Et-Tabakatu'l-Kübra* (Beyrut: Dâru Sadır, n.d.),I208.

¹⁵ İbn Hişam, *Siretü İbn Hişam*, I, 282; İbn Sa'd, *Et-Tabakatu'l-Kübra*, I,210.

¹⁶ Enfal 8/30.

¹⁷ İbn Hişam, *Siretü İbn Hişam*, I, 335; İbn Sa'd, *Et-Tabakatu'l-Kübra* I, 225.

¹⁸ Tevbe 9/40.

Muattal onu devesine bindirerek orduya yetiştirir¹⁹. Bunun üzerine ortaya atılan bir iftirayı nazil olan ayetler²⁰ tashih eder. Yaklaşık bir ay Medine’de en önemli gündem olan sorun böylece çözüme kavuşturulmuş olur.

b. Zeyd b. Harise- Zeynep bt. Cahş Evliliği

Zeyd b. Harise Allah Resulü’nün ilk eşi Hz. Hatice tarafından kendisine hediye edilen bir köledir. Hz. Peygamber onu özgürlüğüne kavuşturmuş ve adet olduğu üzere evlat edinmiştir. Medine sürecinde de halasının kızı Zeynep b. Cahş ile evlendirmiştir. Zaman içinde aralarında sorunlar çıkmış kendisi de bunlara müdahil olmuş ve sonuçta bir ayet²¹ ile bu evlilik Zeynep b. Cahş’ın Hz. Peygamber ile nikâhlanmasıyla sona erdirilmiştir.

c. Eşleriyle İlgili Sorunlar

Çok evliliğin yaygın olduğu bir toplumda yaşayan Allah Resulü (SAV)’in de hayatı boyunca birden çok eşi olmuştur. Çok evliliğin tek evliliğe oranla daha çok soruna neden olacağı ortadadır. Zaman zaman Hz. Peygamber (SAV)’in ailesinde de sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Bu sıkıntılar hiçbir zaman kangrene dönüşmeden değişik yöntemlerle çözüme kavuşturulmuştur. Bunların çözümlenmesi hususunda zaman zaman vahiy desteği de söz konusu olmuştur.

Bizim burada “Eşsiz Kaynak” kriterine uyması nedeniyle söz konusu etmemiz gereken sorunlardan biri Allah Resulü (SAV)’in eşlerinden birine verdiği bir sırrın ilgili eşi tarafından ifşa edilmesi ve durumun bir vahiy²² ile bildirilmesi konusudur.

Bu sorunların diğeri ise “Eşlerinin rızası için helal olan bir şeyi kendisine haram kılması”²³ ile ilgili bir durumdur.

2. Müslüman Toplumun Tanzimi

a. Ensar-Muhacir Kardeşliği

Allah Resulü (SAV)’in Medineli Evs ve Hazreç kabilelerinin önde gelenleriyle kurduğu ilişki, sonunda Müslümanları kendi şehirlerine davet etmeleriyle sonuçlanır. Bunun üzerine Müslümanlar peyderpey Medine şehrine göç etmeye başlarlar. Kuralları ana hatlarıyla önceden Akabe Biati’nda belirlenen Muhacir-Ensar birlikteliği, Allah Resulü (SAV) tarafından kardeşliğe (muâhat)²⁴ dönüştürülür. Aslında Medine toplumunun Arap kökenli Evs ve Hazreç adındaki iki kabilesi refah düzeyi çok da yüksek olmayan bir yaşam seviyesine sahip olmasına rağmen, tüm varlıklarını muhacir kardeşleriyle içtenlikle paylaşırlar. İşte bazı ayetler Ensar’ın, kardeş edindikleri muhacirlere karşı iç dünyalarında geçen duygu ve düşüncelerini ortaya koymaktadır. Bu ayetlerden²⁵ anlaşıldığına göre Ensar asla gocunmadan tamamen hasbi olarak özverili bir şekilde elindeki imkânları şehirlerine gelen kardeşleri için seferber etmektedir.

¹⁹ (218/833) İbn Hişam, *Es-Siretü’n-Nebeviyye*, ed. Zekkar Süheyl (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1992),I,760.

²⁰ Nur 24/11-20; Ahzap 33/57-58.

²¹ Ahzap 33/37.

²² Tahrim 66/3-5.

²³ Tahrim 66/1-2.

²⁴ İbn Hişam, *Es-Siretü’n-Nebeviyye* I,354; Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim (230/845) İbn Sa’d, *Tabakatu’l-Kübra I-VIII* (Beyrut: Dâru Sadr, n.d. I, 238).

²⁵ Haşr 59/9-10.

b. Hücre-i Saadet Üzerinden Misafirlik Adabı

Allah Resulü (SAV)'in Hücre-i Saadet olarak adlandırılan konutuna misafir olarak gelen bedevi kökenli müslümanlar ne zaman gelinip gidileceğinden misafirlikte nasıl bir davranış sergileyeceklerine kadar nazil olan ayetler²⁶ ile yönlendirilmişlerdir. Bu arada ev sahibi durumundaki Allah Resulü (SAV)'in onların uygunsuz tavır ve davranışlarından dolayı sıkıntı çektiği ama bunu dile getiremediği de ifade edilmiştir.

3. Uluslararası İlişkiler

a. Savaşlar

Müslümanlar Medine'ye hicretten sonra Mekkeli müşriklerle veya onların müttefikleriyle ya da bir şekilde Müslümanların varlığından rahatsız olan güçlerle savaşmak durumunda kalmışlardır. Bu savaşlar genellikle bir savunma savaşı olmakla beraber zaman zaman Müslümanlar kendi güvenlikleri için tehlikeli gördükleri güçlere karşı taarruz harekâtında da bulunmuşlardır. Bu savaşlarda genellikle Müslümanları desteklemek, durumlarını tespit etmek, üzüntü verici hallerinde teselli etmek gibi nedenlerle ayetler nazil olmuştur. Bu ayetler²⁷ Kur'an'ın genel ilkelerine uygun olarak öncelikle mesaj vermeye matuf ayetler olup, hem ilk muhatap kitle için hem de sonraki nesiller için genel geçer kurallar içermektedir. Çalışmamız açısından bunların söz konusu edilmesinin nedeni, normal bir tarih kaynağında elde etme imkânına sahip olmadığımız veriler içermesidir.

b. Hudeybiye Musalahası

Medine'ye hicret, Mekke'ye dönme hedefi taşıyan planlı bir göç hareketiydi²⁸. Çünkü Mekke'ye rağmen Arap Yarımadası'nda İslam'ın yayılması kolay olmayacaktı. İşte bu planın gereği olarak Hz. Peygamber gördüğü bir rüya²⁹ üzerine Kâbe'yi ziyaret etmek üzere takriben 1400 kişilik Sahabe-i Kiram ile Zilkade 6'da (Mart 628) yola çıkar. Allah Resulü (SAV), Medine'de yaşayan Müslümanlarla birlikte Medine dışında yaşayan bedevilerin de kendilerine katılmalarını ister ancak onların çoğu bu talebe olumlu mukabelede bulunmazlar. Onlar katılmasa da Müslümanların çoğunluğu Hz. Peygamber (SAV)'in önderliğinde bu sefere katılarak Hudeybiye'ye kadar giderler. Ancak Mekkelilerle aralarında ortaya çıkan elçi teâtisinden sonra kaynaklarımıza Hudeybiye Musalahası olarak geçen bir antlaşma yapılarak ziyaret gerçekleşmeden Medine'ye geri dönüş söz konusu olur³⁰.

Dönüş esnasında nazil olan ayetlerde bu sefere katılmayanların üretecekleri bahanelerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu ayetlerden öğrendiğimize göre onların üretecekleri bahane "Bizi mallarımız ve ailelerimiz alıkoymdu" şeklindedir. İşin aslına gelince "Siz aslında Peygamber'in ve inananların bir daha ailelerine dönemeyeceklerini sanmıştınız, bu, sizin gönüllerinize güzel gösterildi de kötü zanda bulundunuz ve helaki hak eden bir kavim oldunuz."³¹ Ayetler onların üretecekleri bahaneden tutun da işin aslına varıncaya kadar bütün

²⁶ Ahzap 33/53.

²⁷ Âli İmran, 155.

²⁸ Apak, *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi Hz. Muhammed (SAV) Dönemi*, 222.

²⁹ Fetih 48/27.

³⁰ İbn Hişam, *Es-Siretü'n-Nebeviyye I*, 776.

³¹ Fetih 11-12.

detayları ortaya döküvermiştir. Ayrıca bu seferden sonra Müslümanların gerçekleştireceği ve bolca ganimet va'd eden Hayber'in fethine katılmak isteyecekler ancak ilgili ayet³² ile kendilerine izin verilmeyecektir.

SONUÇ

Tarih geçmişte yaşanmış olayların sebep-sonuç ilişkileri içinde ve yer-zaman göstererek araştıran bilim dalıdır. Geçmiş vakıaların araştırılması için ulaşılabilen bütün verilerin kullanılması esastır. Hz. Peygamber'in hayatını her yönüyle araştırmayı kendisine uğraş alanı olarak belirleyen siyer ilmi de, öteki kaynakların yanında Müslümanların kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'i de bir kaynak olarak kullanır. Bu, Allah Resulü'nün hayatta olduğu dönemde bizzat kendisi tarafından kaleme aldırılan bir kaynak olması hasebiyle, güvenilirliği konusunda diğerleriyle mukayese edilemeyecek derecede önemi haizdir. Öte yandan bu kaynakta yer alan ayetler insanüstü bir yaratıcı olan Yüce Allah tarafından gönderilmiştir.

Çalışmamızda siyer ilminin ortaya çıkışı, hangi alanı kendisine araştırma alanı olarak belirlediği, süreç içinde geçirdiği evreler vb. bu ilmin oluşum ve gelişim süreçleri üzerinde durulmuştur. Son zamanlarda değişik etkenlerle yeniden gözden geçirilen "Siyer Yazıcılığı" konusunda Kur'an'ın bir kaynak olarak kullanımı ve öteki kaynakların da Kur'an merkezli olarak kullanılması gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Çünkü Kur'an-ı Kerim hem ilahi bir vahiy ürünü olmasının yanında aynı zamanda Allah Resulü'nün talimatıyla vahiy katipleri tarafından yazıya geçirilmiştir ve zaman zaman Hz. Peygamber tarafından denetlenmiştir.

Çalışmamızın asıl odaklandığı nokta ise Kur'an-ı Kerim'de yer alan ama başka kaynaklarda asla bulma imkânına sahip olamayacağımız siyer ile ilgili ayetlerdir. Sözelimi Huneyn vadisine doğru giden askerlerin sayıca çok oluşlarından dolayı içlerinden geçirdikleri duygu ve düşüncelerin ne olduğunun ilgili ayetler dile getirmemiş olsa belki de biz bunları ilelebet öğrenemeyecektik. Ya da evine gelen ve bir türlü kalkmak bilmeyen misafirlerine karşı Allah Resulü'nün çektiği sıkıntıdan haberdar olma imkanına asla sahip olmayacaktık. Bundan dolayı biz Kur'an-ı Kerim'i Siyer ile ilgili olarak "Eşsiz Kaynak" olarak nitelendiriyoruz.

Sonuç olarak Kur'an, siyer alanında araştırma yapmak isteyen hem bir Müslüman hem de bir gayr-ı müslim için vazgeçilmez bir ana kaynak durumundadır. Ancak bir tarih kitabı olmaması, maksadının insan yetiştirmek olması gibi nedenlerle tarihi konularda ortaya koyduğu verilerin tam olarak anlaşılabilmesi için öteki kaynaklar ile takviye edilmesi kaçınılmazdır. Konuyla ilgili yazar ve akademisyenlerin zaman zaman muhtelif çalışmalarla gündeme gelen "Siyer Yazıcılığı" konusunda da Kur'an-ı Kerim vazgeçilmez olmalıdır. Böyle olursa bu konuda verilen uğraşların maksadına daha uygun olarak ilerleyeceği ortadadır.

KAYNAKÇA

- Apak, Adem. *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi Hz. Muhammed (SAV) Dönemi*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2011.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: TDV Yayınları, 1991.
- Demircan, Adnan. *Siyer*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2016.
- Derveze, İzzet. *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*. II. Baskı. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.

³² Fetih 15.

- Fayda, Mustafa. “Cahiliyye.” *DİA* 7 (1954): 17–19.
- . “Siyer ve Meğazî.” *DİA* 37 (2009): 324–26.
- Hamidullah, Muhammed. *Kur'an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tefsirler Bibliyografyası*. İstanbul: Yağmur Yayınları, 1965.
- İbn Hişam. *Siretü İbn Hişam*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- İbn Hişam, (218/833). *Es-Siretü'n-Nebeviyye*. Edited by Zekkar Süheyl. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- İbn Sa'd. *Et-Tabakatu'l-Kübra*. Beyrut: Dâru Sadır, n.d.
- İbn Sa'd, Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim (230/845). *Tabakatu'l-Kübra I-VIII*. Beyrut: Dâru Sadr, n.d.
- Keskioglu, Osman. *Son İlahi Kitap Kur'an-ı Kerim*. Ankara: DİB Yayınları, 1987.
- Özdemir, Mehmet. “Siyer Yazıcılığı Üzerine.” *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 4, no. 3 (June 1, 2007): 129–62.
- Watt, W. M. *Modern Dünyada İslam Vahyi*. Ankara: Hülbe Yayınları, 1982.

